

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ
БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ
СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч.
МАРТ
1
ВТОРНИК
№ 49 (4533)

Өртээ 20 көп.

А. Чылбак-оол. — Илеткелчилер бөлүүн-
де (1 арын).
Совет-индонези чугаалажышкынарның
доозулганы (1 арын).
Амгы үе — совет кино уран чүүлүнүн
кол темазы (1 арын).
Бистиян областа (1 арын).
А. Мозленко. — Бүгү күштерин мал
кыштагылажышкынын чедишкенин чорудары-
чыче (2 арын).
ССРЭ-нин Даштыкы херектер минис-

терствозунда (2 арын).
СЭТА-нын медегалы (2 арын).
ССРЭ биле ГФР-нин аразына бараан
саарылгазының дугайында протоколга ат
салганы (2 арын).
С. Серин-оол. — Планның ажылдар
күүсеттинер (2 арын).
Ярослав Чиж өнүктүрүнгө, харымылап
тур (3 арын).

СОЦИАЛИСТИК ЧУРТТАРДА: И. Маслен-
ников. — Варшаваның металлургия заводу
(4 арын).
Герман Демократтык Республикадан чаа
медеалер (4 арын).
Олимпий өөншарына (4 арын).
О. Самбий-оол. — Алымырның дүтүм-
нерин болгаш хуусааларын сагыыр (4
арын).

ЭШТИҢ КЫЙГЫРЫЫН ХҮЛЭЭП АП ТУР МЕН

Бистиян «Кызыл партизан» совхозтан ыраак эвес «Элегес» совхозтуң хаан ажаакчызы Александр Хасанин 1.000 баш хаанни азырааш, 1000 центнерден эвеш эвес хаан ээдин күрүңгө бээр хүлээлгени алганы билиңгир болгай. Бистиян байдалымыс-биле алырга, ол дээрге белен эвес, дыка бедиткен хүлээлге-дир. Ичча-ажаак бар аргаларын санап көргөш, хаан фермазының бригадирин болгаш тускай артемиңгер-биле сүмөлөшкөш, мен база оон эвеш эвес көргүзүлгени чеди алдым шийтирледим.

«Кызыл партизан» колхозту эде тургускуже чедир № 1 ферма-ның бригадиринге ажылдап тургаш, бо чылын шуут-ла хааннарны семирти азыраар ажыкче кирипкен мен. Чуртта сурагалык хаан ажаакчызы, Социалистик Күш-ажылдык Маалдыры Ярослав Чижтиң бо талазы-биле арга-дуржулгазын номчуп танышкан, мен бо чы-лын 1.200 хааннарның бирээзининге ортуңа дексизин конунта 500 грамм чедирип тургаш, хаан бүрүзүн ортуңа-биле 90 кило-грамм кылдыр семирти азырап, 1030 центнер хаан ээдин күрү-ңгө бээр хүлээлгени алдым.

Совхозтуң дирекция чери семирти азыраар хааннарны ажаап-тежээринге механизаттанган таарычалык кажааны туткан. Мында хааннарны тус-тус каткаларга эвес, бөлүк-бөлүк айы-биле хостуг тургузуп, чемнерни асылык орук-биле дамчыдып, боду чемгерер саваларга чемгерип, сугарылгазын механизастаан. Деңгизди кошкан хааннарга эйт болгаш сөөк далганын берип турар бис. Ол ышкан хааннарга бээр шыктык чемнерни сөйкө, морков ышкан, база өске-даа чемнер-биле солугур бодоп турар бис. Семиртир хааннарны чайгы үеде лагер ажаалдамынче шилчидип, үстүнде чугаалажымыс ышкан чүүлдерин тараан черлерге одардып, семиртирин планнаан.

Хей хааннарны ажаап, семиртири белен эвес ажыл болур. Ичча-ажаак аңаа чаа аргаларын тып, эйт бүдүрерин көүдөдир болгаш ооң бот-үнезин чингедир соруга-биле чуртта Ярослав Чиж болгаш бо талазы-биле өске-даа сурагалык кижилер-биле доктаамал бижиг-лежи, оларның дуржулгазын боттарымыстың ажылымыска таарыштыр ажыглаар бис.

Мээң алган хүлээлгениң күүсеттиринге бүзүрөшпөөн, областа дээр хаан ажаакчызы эш Александр Хасанинниң соци-алистик чарышка кийгириганын хүлээп ап тур мен. Ол болза СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң шийтирлерин күүседиринге чаа чеди чылдың ийги чылында көдө ажыл-агый продукциязын улам көвүдөдир дөш бүгү улустуң демиселинге мээң салымшыкым болур.

Тайды районнуң «Кызыл партизан» совхозтуң хаан ажаакчызы
Т. С. Лузич

Совет-индонези чугаалажышкынарның доозулганы

БОГОР. (СЭТА-ның тускай мөрр.). Февральдың 28-те хүнүң бирги чартында Богора ССРЭ-нің Министрлер Чөвүдөлиниң Даргазы Н. С. Хрущевтиң болгаш Индонезия Республиканың президентин Сукарнонуң аразына албан ёзуунуң ийги чугаалажышкынары болган.

Чугаалажышкынарга совет таладан киришкенер болза: ССРЭ-нің даштыкы херектер министри А. А. Громыко, ССРЭ-нің культура минис-три Н. А. Михайлов, ССРЭ-нің Министрлер Чөвүдөлиниң даштыкы чурт-тар-биле культурулу харылзаалар тударының Күрүне комитетиниң дарга-зы Г. А. Жуков, ССРЭ-нің Министрлер Чөвүдөлиниң даштыкы экономик-тиң харылзаалар талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазы С. А. Скач-ков, ССРЭ-нің ДХМ-нің Мурнуу-Чөөн Азия килдизиниң эргелекчизи В. И. Лихачев.

Индонези таладан чугаалажышкынарга киришкенер: даштыкы херектер министри Субандрио, аймыл чок чоруктуң министри генерал Насутион, Дээди чөвүдөчү чөвүдөлиң даргазының өралакчызы Руслан Абдулган, чырыдышкы болгаш культура министри Мохаммед Ямин, тузуг болгаш хөгжүдө министри Мажамы Салех, аш-чем министри бригада генералы Супраджой, улусуң үлетпур министри генерал-майор Сухарто болгаш президентиниң кабинетиниң начальниги Тамзил.

Албан ёзуунуң чугаалажышкынары ооң-биле доозулган. Совет-индонези кады кылган медегалга, Совет Социалистик Республикаларның Эвилелиниң болгаш Индонезия Республиканың аразына экономиктиң болгаш техниктиң кады ажылдажылга дугайында ийги кол дугуржулгага база Совет Социалистик Республикаларның Эвилелиниң болгаш Индо-незия Республиканың аразына культурулу кады ажылдажылга дугайында дугуржулгага албан ёзуугар аттар салырының ёзуулары келжэ болган.

Амгы үе — совет кино уран чүүлүнүң кол темазы

Совет кино уран чүүлүнүң мурунда кандыг айтырыглар туруп турары, ооң мастерлери кандыг чүүлдерин кылып тура-рыл деп темалык парлагга кон-ференциясы февраль 25-те Мос-кыва болган.

ССРЭ-нің Министрлер Чөвүдө-линиң даштыкы чурттар-биле культурулу харылзаа тулар кү-рүне комитетинде чыгып келген совет болгаш даштыкы корреспондентилерге ССРЭ-нин Улустуң артисти, режиссёр С. А. Герасимов чүе чугаалаан. Ол сөөгү чыл-дарда совет кинонун хөгжүдөлини чугаалап тургаш, уран-чечен ки-ноларны чылда 120 чедир үндү-рүп турарын демдеглээн. Кино-студияларына талантыңың кон-чүт хей аныктар — режиссёрлар, операторлар, артистер, сценарис-тер немешкен. Чеди чылдың төн-чүзүңгө чедир чурттуң кино-студиялары бир муң кире долу ит-раакты киноларны бүдүрүп үн-дүрүр. Эрте-тайыбырлыг бол-гаш документалдык кинематогра-фияже улуг кичээлгейни салып турарын база демдеглээн.

Г. Чухрайның «Солдат дугайында баллада», М. Калинин «Өпей ыры», Н. Достальдык бол-гаш В. Азаровтуң «Шупту орук-тан өгөдээр», М. Калатоозовтуң «Чоруттунмаан чагаа» деп ки-нолары эки шынарлыг, чогаал-дыктың ёзу-биле кылдыган деп С. А. Герасимов айткан. Бо ки-

нолар совет кижилериниң эң кол мөзүлери — гуманизмин, Төрөөн чуртунга берингенин, коллекти-визми көргүзүп турар.

Совет кино ажылдакчылары-ның кол-ла сорулгазы болза, ам-гы үеңиң темаларын көргүскөн киноларны тургузары болур деп эш Герасимов демдеглээн. Мос-кыва чоокта чаа болган чогаалды-чы ажылдакчыларның ийги ху-ралы — ССРЭ-нің Культура Минис-терствозунун уран чүүл Чөвүдө-линиң хуралы калыптар дугайында болгаш кинематография ажылдакчыларының эвилелиниң оргкомитетиниң Пленуму амгы үеңиң темалык чаа кинолар тургузарын база чугаалашкан. Бистиян кино мастерлериниң ам-гы үеңиң болушкунунарын шы-ны-биле, дидим болгаш бедик деңгелге ханызы-биле көргүскөн киноларны тургузар ужурулу. Совет артем, техниканың улуг чедишкенин, хей-нииниң чедир кирген мурнакчы хойжу ам 570 баш төрүүр хойну эки кышта-ладып турар. Эш М. Ийма бо чылын хойларны ийи оодларын прак-тикалаан, 100 хой бүрүзүнде 150 хураганын алырын ший-тирлээн.

Ам төрөөн 140 хойнун 143 ху-раганын менди камгалап алган. Ооң кыштаанда ситен, сула бол-гаш дус четчири-биле белетке-тинген.

С. СЕДЕН.
Өвүр район, «Торгалды» колхоз.

БИСТИҢ ОБЛАСТА Күүседип турарлар

Бедиткен социалистик хүлээлгелер

Бай-Тайга районун «Кара-Хал» колхозунун бүгү ажыл-ишчилери алдарыг чеди чылдың ийги чы-лында бедиткен социалистик хүлээл-гелерин алганнар.

— 1960 чылда колхоз 144 тонна ээти бүдүрер, ол дээрге 1959 чыл-биле деңизерге 53 хуу хей болуп турар.

— 1960 чылда колхоз 121 тонна сүттү бүдүрер, азы эрткен чыл-дындан 51 хуу хей.

— 1960 чылда колхоз 14,5 тон-на дүктү бүдүрер, азы эрткен чыл-дындан 52 хуу хей.

— Иччаарга чеди чылдың ийги чылында бир саар инектен-не 1100 литр сүттү сааныч бүрүзү саап алып, бир хойдан-на 2,5 килограмм дүктү хойжу бүрүзү кырып алып.

Ол ышкан күрүңгө эйт садарын эрткен чылдыгына уур 32 хуу, сүт садарын 46 хуу улгаттырар.

Бо социалистик хүлээлгелерин ферма бүрүзүндө, хойжу бүрүзүндө улам тодараткан болгаш колхозчу-ларның ниити хуралына хүлээп алган.

Мурнакчы аңчы

Сүт-Хөл районун Сүт-Аксы суур-нуң чурттакчызы эш Ооржак Хар-тыга элук тывыжынын планын күү-седип чугула херекке идеялай кирип турар. 1959—1960 чылдар-ның ашыр сезонунга уткуштур эш Хартыга районун белекелдер конторына-биле керэс чаргаш, 1500 рубльдиң өлүүн дужаарын хүлээ-ген.

Мурнакчы аңчы эш Хартыга чаа аныгы сезонунда 2 кишти, 250 динни болгаш өске-даа өлүктү белекелдер конторынага дужаап, керөөдө айткан хүлээлгенин 2658 рубльге азы 177 хуу күтүскөн. Мур-накчы аңчының дужааган өлүүнү шынары эки болган.

Мурнакчы хойжу

Эш М. Ийма 1951 чылдан бээр колхозтуң хови кадарып келген, ол үеңиң дургузунда бо-луун төрөөн колхозуңга 2700 ажыг баш хойну өстүрүп берген. СЭКП-нің XXI съездинин төөгүлүг шийтирлеринге сорук кирген мурнакчы хойжу ам 570 баш төрүүр хойну эки кышта-ладып турар. Эш М. Ийма бо чылын хойларны ийи оодларын прак-тикалаан, 100 хой бүрүзүнде 150 хураганын алырын ший-тирлээн.

Ам төрөөн 140 хойнун 143 ху-раганын менди камгалап алган. Ооң кыштаанда ситен, сула бол-гаш дус четчири-биле белетке-тинген.

С. СЕДЕН.
Өвүр район, «Торгалды» колхоз.

Күүседип турарлар

Улуг-Хем районун Жаңов аттыг колхозунун малчынары М. Хуурак, П. Нас-Сурун олар СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң доктаалын күү-седип дөш демисеге, боттарының алган хүлээлгелерин багай эвес күү-седип турарлар.

М. Хуурак бодунун азырап, каза-рып турар 75 шарыларынын орту-мак дигир деңизин 350 килограмм-дан куду эвес кылдыр семиртир деп хүлээлге алган. Ам ол шарыларын кужу ортумактан куду эвес болгаш бирээзинин-не дигир деңизин 310 кг чедип турар. Ийги кварталда үстүндө алган хүлээлгениңе чедир семиртиш, колхозтуң күрүңгө са-дар эйт планына дужаар соруга салган.

Амгы үеде шарыларын ситен, са-вад-биле чемгерип, дусту чылгазып, хүнде ийи катап сугарып турар. Оон аңгыда суланы база берип ту-рар.

Колхозтуң ийек кадарчызы эш Нас-Сурун 95 инекти менди кадарар болгаш ооң иштинде төрүүр 28 инекти бызаазын менди дорукту-рар хүлээлгени алган. Ам ол кадар-ган инектерин хүн бүрү таарыш-тыр олардып, немелде чемгерилге-ге ситени, арбаймы берип турар. Иччааган инектерин кужу басма-раваан. Ам 21 инек төрөөн, оларны бызааларын азырап турар.

Хүлээлгени алган соонда ызаыла күүседип ужурулу дөш бо малчин-нар бүгү хемчеглерин ап турарлар.

Комсомолчуларны колхоз бүдүрүлгезинче

Бай-Тайга районун Сталин аттыг колхозунда комсомол организация-сында 80 дире комсомолчулар санат-тынын турар. Оларның иштинде колхоз бүдүрүлгезиниң аңгы-аңгы участкаларында 42 комсомолчулар бижылгатынган, а өскелери кайза-даа доктаамал ажылдавайн турар чорук колхозта партия организация-зынын хуралына комсомол комите-тин секретары эш Бичеттиң илет-келинден илерөөн.

Эш Бичет колхозта комсомол ке-жигүү эвес аныкталарын сангы бешич четче билбес болган. Ол орга-низацияның чанында тургустунган шындыг негетинип турар.

комсомол чырыдышкынының бөл-гүмү сөөлү үеде база ажылдаш-таан. Комсомолчулар ортузунга аң-гы-бүрү темалык беседаларын коми-тет барык организациявайн келген.

Комсомолдуң база бир улуг орга-низацияның ажылында үстүндө ышкан четкестерин дыйып тайла-дыр, комсомолчуларын болгаш аны-жатарын колхоз бүдүрүлгезинге си-рый организациялар талазы-биле бот-тут хемчеглерин алыры ВЛКСМ Бай-Тайга райкомундан, а ол ышкан ук колхозта партия организацияындан шындыг негетинип турар.

Чугай бүдүрүлгези

Чөөн-Хемчик районун «Кызыл таракчы» колхоз мурунда чылдар-да чугай өрттедир чер чок турган-дан ону таварышкыла-на черлерде садым алып ужурга таварып тур-ган. Колхоз бо чылын Чылаа-Хем деп черде чугай өрттедир черин амыткан.

Баштай өрттөткөн 50 тонна чугай-ның шынары эки болган. Ооң-биле колхозчуларын чуртталга бажы-нарын, школары, эмгелгени, ферма-

лар ажылдакчыларының бажынарын чугайлаан. Чугайны чеди алыч орук чок турган. 30 ажыг колхоз-чулар колхозтуң партия организа-цияның секретары Доржуңуң удуртулгазы-биле ийи хүнүң иш-тинде 4 км шамак оруун аштааннар.

Чоокку үеде 100 тонна чугайны өрттедип белекчөөш, колхозка орулга килерери-биле садарын колхоз баш-таар чери шийтирээн.

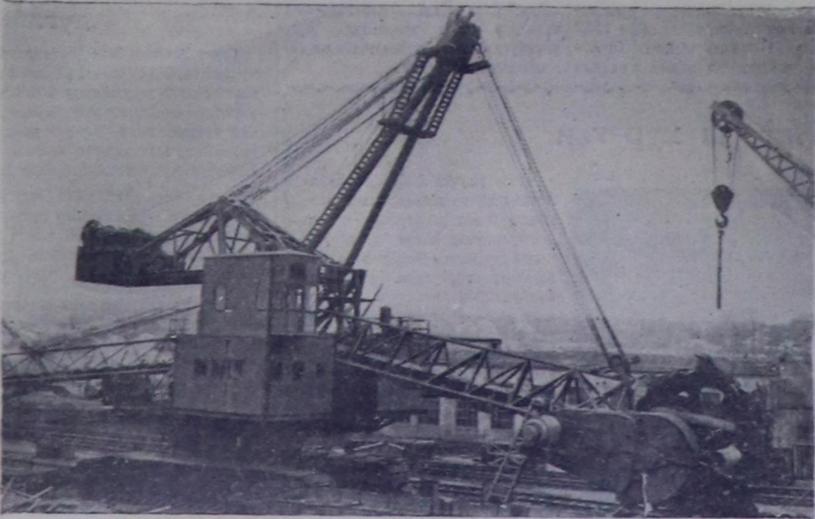
Эки өөренип турар

Барыш-Хемчик районун «Большевик» колхозта СЭКП-нің төөгүзүн өөренип болгунуң пропаганда эш Келик-Сенги кичээлдерин ханы ут-калыг, солун артырып турар. Ол болгунде 16 кичи өөренип турар болгаш октябрдан ийи айның ортан үезинге чедир 12 катап кичээлдөө-нөр. Кичээлдин темаларына колхоз-туң, районун, областың амыдыра-дын холбайтырып турар. Оон-биле чегелештир, СЭКП Төн Комитетиниң декабрь Пленумунуң материалдары-

биле танышкан. Кичээл сангында-ла диднакчыларың иштинден бир кичи чегелей байдалың дугайында, эрткен неделада болган болууш-кунарың дугайында допуулап илеткээрге өскелери немер турар чымдыг чурумну доктаадып алган болгаш ол ёзуугар чоругууп турар.

Диднакчылар эштер А. Очур, Чыртаа-оол, Чанчамаа болгаш өскелер-даа эки өөренип турарлар.

ЧУРТТУҢ БҮДҮРҮЛГЕЛЕРИНДЕ

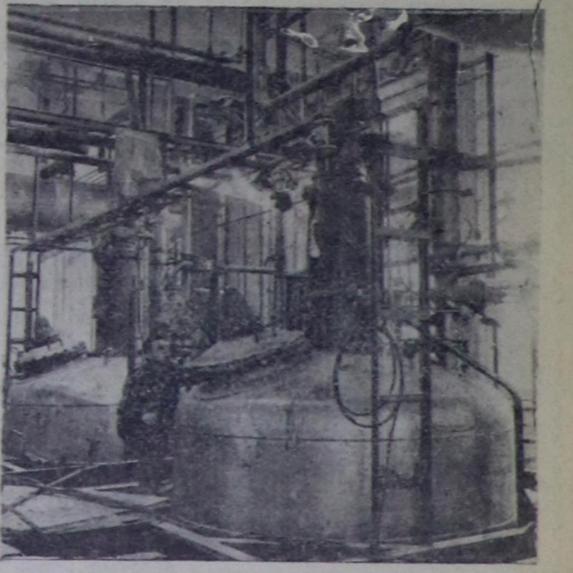
Сталино область. Украинада Комсомолдун 15 чылы аттыг завода куступ көрбөөн бедик бүдүрүкчүлүг, үзүктөл чок ажылдаар, чуртта бирги роторлук экскава-торну эптеп кылары доозулган. Ооң-биле ажыктыг ка-зымалдарны чер иштинден казып үндүрерде машинаны башкарып тургаш чангыс кижиге 17 метр ханы чер иш-тинден бир шак иштинде муң кубометр довуракты ка-зып үндүрүп болур

Бүдүрүкчүлүгүнүн талазы-биле ол болза, хымжы 6 кубометр ишир болгаш 60 метр согуңун, күчүлү, бо-ду чоруур ооң экскаваторларга деңижип турар.

Чеди чылдың ийги чылында завод ийдиг язылгы алды машиналарын бүдүрүп үндүрер.

Чурукта: роторлук экскаватор эптепте шөлүндө.

Фото С. Гендельманн.

Тула область. Сталингорскиниң химия комбинатында чеди чылдың баштайгы чылында 'хей чаа чүүлдерин кылып боттандырган. Бүдүрүлгениң кол продукциязы — минералдык чемшичидилгелер бүдүрерин бүрүң-биле бойдуз газына ында шилчиктен. 1960 чыл кирер деп турда, олар-нын социалистик хүлээлгелеринде көрдүнгенин ёзуугар, тудуждулар бол-гаш эптепкелер кылымал дүктү бүдүрерин херектиг чиг-этти кылырын хуусаазындан чыл бурунгаар доосканнар.

Чурукта: чаа чехтин бир черинде чаа аппараттар.

Фото П. Масловтуу

Илеткелчилер бөлүүнде

«Амгы үеңиң байдалында партия пропагандазының сорулгаларының дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалы бүгү-ле культура-чырыдышкыны ал-бан черлериниң ажылын амыдырал-биле сырый холбайтырырын негеп турар. Ол доктаалда пропаганда ажылының тодаргай угаанышкы-нының четпезин, ооң эреңгей бол-гаш амыдыралчы чугула айтырыг-лардан хоорук бооп турарын айт-кан.

Эрткен 1959 чылда пропаганда болгаш агитас-массалыг ажыл бис-тиң Чаа-Хөл районга база шак ыдыг байдалыг турган. «Эртем болгаш политиктиг билгилер нештередир нитиледил» район сал-быры чон ортузунга лекция, беседа чорудар ажылды кошкан организа-стаан. Нитиледил чамдык кежи-гүннери бүдүн чыл дургузунда чүг-ле ийи-чангыс лекциялар номчу-ру-ооң лекцияларын амыдырал-биле харылдазынче кичээлгей салбайн турган. Илангы Чаа-Хөл суурун чурттакчыларыга педагогика бол-гаш урууларын кижиздериниң ба-за медицина айтырыгларының та-лазы-биле лекциялар кончүт эвеш номчуттууган

СЭКП ТК-ның «Амгы үеңиң бай-далында партия пропагандазының сорулгаларының дугайында» докта-алы танышкан соонда Чаа-Хөл ор-тумак школазында башкыларын илеткелчилер бөлүүнүң ажылын эде тургускан. Ол бөлүктө 20 ажыг башкылар киржин турар. Олар бо чылын суурнуң чурттакчыларыга анык-бүрү темаларга 80 лекциялар-ны номчуурлар. Эрткен кыска үеңи иштинде ол илеткелчилер бөлүүнүң кежигүннери албан организация чер-леринге, клубка болгаш школага ил-зы-бүрү темалардыг 7 лекцияларын номчааннар. Оларның иштинде ада-нелерге педагогика талазы-биле «Школа ылазын четтөөн урууларын кижиздерин», «Күш-ажылчы кижизидилге», «Коммунистик аажы-чаң-ның кижизидилгези», «Эстетиктиг кижизидилге» болгаш оон-да өске лекцияларын номчаан. Илеткелчилер боттарының лекцияларын районун мурунда салдырган ажал-агый бол-гаш культура тургузушкунуң сорулгалары-биле холбайтырып ту-рарлар.

А. ЧЫЛБАК-ООЛ,
Чаа-Хөл ортумак школазының өөредилге эргелекчизи.

Бүгү күштерни мал кыштагладыышыкынын чедишкниинг чорударынче

★ ★
А. КОЗЛЕПКО,
обкжүүсконнуң даргазының оралакчызы.

★ ★ ★
Ол районнуң «СЭКП XX съезди» колхозунга чегерине чогуудан болгаш багай ажалдаан 1174 баш мал өлгөн база 3 муң ажык малды күжү арып, эки азыралды, суггарылганы негеп турар. «Тилеке» колхозта мыйыстыг бада малдык болгаш койнуң 70 хуунуң күжү ортумактан куду апарган болгаш чамдызы өлгөн. Бар чегерини күзүн-не малга төчөгөлдүп каапканын-дан ам ажык-агылда чөк чөк, бөдүүн чегерини областың еске ажык-агылырандан садар уjurга таварышкан. «Искра», «Хады» колхоз-тарга малды күжү база арып, когаралга таварып, продуктуду кудулап турар.

Мал кыштагладыышкынын организаастарычче харысалга чөк болганы, малдары камгалап алмырын чөкчөгөлдүп албааны дөш Бин-Хем районнуң удуруткучулары СЭКП обкомунун бюрөзү шыгычы кемчег алган болгаш мал кыштагладыышкынын четпестерин узуткап, малдары камгалап алмырыча дүргө кемчеглер алдыры оларга дааскан.

Мал кыштагладыышкыны Тес-Хем, Эрин районнарын колхозтарында база багай чоруп турар. Ол районнарда күжү кошкак малдары тускай үзери, оларын бөдүүн чегер-беле болгаш концентраттар-биле чегерлерин угу озадашкын-биле чоруткан. Оң түнелинде Тес-Хем районун колхозтарына январьда 1379, февральда 10 хонунда 206 баш мал өлгөн.

Илангыя мал кыштагладыышкыныч белеккаге улуг чазыгары «Чодура» колхозун баштаар чери. оң даргазы эш И. Биче-оол кылган Колхозта бар 20884 баш койнуң ам 73 хуузу экижиттинген турда, койнуң турар баштаар чери чөк суруну быжыгларын, койга чогуур оран-саваны белеккээр, малчынарга материал-амыдралдын байдаларын тургузар ужурау турган. Хары оон орунуга мал чегерин, кажаа-хораа бүрүн белеккетинген, кыштагларче кемчег сөөртүргөн деп хуузу мезге кылып турган. Көчүт соок күннер-де чамдык коша койлары белеккетинген кыштагларче көжүргөн болгаш январьда 1013 баш койну хорамчага таварыштырган, 4 муң ажык койну күжү арыскав. Чүг-ле койжулар Балдаржадан 240 кой, Магаржадан 130 кой өлгөн болгаш 120 койну дегенди харыскаван. Ленин аттыг болгаш «Ак-Эрик» колхозтарда өлгөн мал каз кой.

Амгы үеде Тес-Хем районун удуруткучулары, колхозтарын баштаар чегерин болгаш тускай эртем-нигерин күжү арган малдарын чегерини организаастарычче, оларларын харын эжеринче болгаш малды шын оларлардычче кемчеглерин алгылаан. Колхозтардан болгаш район түвүнде немеле кижилерни койжулар дуалажыры-биле чоруткан. Иаш бүрүздүң кылган хаддыны күжү кошкан малдарга берип, оон-биле оларын чөкө кир-рип, сегидер арганы организастан Алдынган кемчеглер эки түнелерин берген. Чижээлээр, бир эсе февральда бири беш хонунда үш колхозтан 160 ажык мал өлгөн бол-за, иинги беш хонунда малдын өлүмү барык соксаан.

Районун колхозтарында чаш мал улам немежип турар, амгы үеде бүтү улуг, биче малдары камгалап алмыры дөш демисечке малчынар-нын, бүтү колхозчуларын күжө-

нишкнинерин кошкак кылбай организаастар чөкө. Оларларын харын эжеринче күштү улгаттырыры негеттинип турар. Чүз дие, Ленин аттыг колхозта 37 муң шөөр малда чүгле 11 айт, 1 трактор далбайлары, «Чодура» колхозта 18,7 муң шөөр малда 15 айт болгаш 2 трактор далбайлары ажыдап турары кан-чап-даа чедишпес.

Эрин районун колхозтарында мал кыштагладыышкыны база эки эвес чоруп турар. Бо чылдын чүгле январь айында болгаш февральдын 10 хонунда 913 баш мал, оң иштинде «Чаа орук» колхозтан 376, «Мөрен» колхозтан 232 баш мал өлгөн.

Мал кыштагладыышкынында мндык багай байдалдын, илангыя «Чаа орук» колхозта, кол чылдаганы болза койжу кадрларын багай шилеп алганы болгаш оларын ажылынга дуза чедирбей турары болур. Чижээ, хар улгаткан, бөдүүн чегер чөк турда койжу Чокай чүгле кадай-биле ийилзе ажыдап турган, оларга сөөгү үеде чедир-ле дуза көргүспөн болгаш чамдык койлар кон-чүт арышкан. Койжу Шаатар ажы-лы калган, аргаалап турда, оң со-дуур кемчег алабан. Мал кыштагладыышкынында аар-берге байдал тур-буже, ол колхозтун даргазы Дамчай, парторганизация секретары Тогуй-оол болгаш мал өччүн Иванов чегер сөөртүргөни, малдын чегериле-гезин организаастарычче, оларларын харын эжеринче шиттирлери кемчеглер албан, койжу бригадаларга чогуур сагыла-чүрүм тургуспаан.

Бо чылдын февраль 8-те СЭКП Эрин райкомунун бюрөзү бо колхозта мал кыштагладыышкыны чуугала-жы көргөш, колхозтун удуруткучу-ларына шыгычы негелден салган болгаш мал кыштагладыышкынында бар улуг четпестерин узутаарынын кемчеглерин айтканы.

Мал ажылын көжүдөр талазы-биле улуг четпестерин Сүт-Хем районун колхозтарында база бо-дурган. Бо районда хар барык чөк чыгам киреле-ле азырал, ажалда багайлыан 1959 чылда 5809 баш мал өлгөн, мыйыстыг бада малды өстүренин планы күүсеттинген, а саар инектерин болгаш шөөр малдын саны 1958 чылдагызындан өвөөжөн. Мал семиртилгенин багай организаастарында 8,5 муң баш мал кыштагладыышкына куду денгил-делгип кирген болгаш 3,3 муң баш малды кажаа-биле хандырган, чы-зык кажаалар чедишпезинден мал-дын чаш төлүн малчынар бажын-нарында болгаш өгеринде ажаап тур-ар. 48 коданарда мал азыргалары бар. Мал чегерин чөкөс хандыр-тынган турда-ла 2843 чаш шөлдүн саванын бөлүп албаан, мал чегерини контроль чөк чарыгтап турар, инек-терин салос-биле чегерини органи-зааставай, сүт саалдаын дыка ку-дулгаан. Зооветеринардыг ажык-багай чоруп, малдын үчкү, ускаа сайырадыр ажыл буудучак бай-дал турар.

Мал ажылында эч берге байда тургужок Сүт-Хем районун уду-руткучулары чогуур кемчеглер албаан-ар. Бажыннар тузар, өлгөр септээр болгаш кышкы тургаларга культу-да баазалары тургузар талазы-биле онаалга күүсеттинген, малчынар-нын культурулгандырылганын организааставан. Оң түнелинде 1959 чылдын IV кварталында болгаш 1960 чылдын январьда малдын

өлүмү дыка көндүсөп, продуктулу мурункузунда кудулаан.

Малдын баш санын камгалап амыр болгаш оң продуктулуун бедидер төлөздө, күжү кошкан бүтү малды тускай үсөөш, чегерилгени суггарылганы организаастары, оларларын харын далбайлары күш-тедирери болгаш артак мал чегер-ини камчыг чарыглары эргежок чү-гула. Мал ажылынын тускай эртем-нигерли, колхозтарын баштаар чегер-ини малчынарнын ажылын угулчу контролдаар, четпестерин өй-шаанда узуткаар ужурау.

Малды чегереринин мурунда саванын чутайдыларынын ажыктыг болган арганын калбаа-биле ажык-лаар, сула, арбай шаарын, мый бу-рузунден, сипгенден белеккөс ханды-ларына база дусту күжү арган бол-гаш чаш малга бөөр. Сүт изилер са-валар-биле болгаш дөш, хар сөөртүр транспорт-биле койжуларын ханды-рар.

Мал кыштагладыышкынын чорударына кол болгаш харысалганы ажылы ээлеп турар малчынарже колхозтарын баштаар чегерини, совхозтарын директорлары, парторга-низациялар оза күчөгөйни салып, оларга дуаламчыны күштелдирер, культура-амыдралдын эргежок чү-гула байдаларын тургузар чөкө.

Областын көдө ажыл-агыйнын ажыл-ишчилери 1960 чылда мал ажылынын продуктуларын күрүнге садар талазы-биле бедиткен хүлээл-гелерин алган болгой. Ол хүлээлгер чалгаар күүсеттине бербес, а олар-ны чедип алмырыче бүгү күштерин, хөргөйлери мобилизаастары чү-гула. Ам чүгле кыштагладыышкыны эки чорудуп, улуг, биче малдарын бүрүн камгалап амыр эвес, харын бо чылды малды дигр девизин бедидер, күрүнге дужаар үеде се-мик күштүг болдулар дөш азыралга болгаш оларларды семиртилгеле мал-ды үзери организаастар чөкө.

Малдын баш санын өстүрер талазы-биле хүлээлгерин күүседирин барымдалаан, ам мыйыстыг бада малда, хаванда, койла түрүр мал-дарын байдалын хынаары, бүтү сувай инектерин болгаш эджерилге намылг кыс казыраларын, кол тө-чүрү хаванарын база лунгу-жунда төл алмырыга тааржыр анык кыс хаванарын эджерилгеле кире-рин организаастары эргежок чүгула.

Мурунчак койжулардын үлгери-биле койлардан кой төл алдыры база инектерин баглавай, хаваннар-ны чангыс чегре тургуспайн сула-шөөлөн ажарынын, койларын ажык кажаага тургузарынын депшилеги аргаларын калбаа-биле ажылаар, оон-биле бо чылдын малдын кызы-рашкынын дыка өвөөждирин, кой чаш төл алмырын болгаш азырал, оларалып семиртир малдын, мал ажылынын продуктуларын бүдүрер болгаш күрүнге садар талазы-биле планын онаалдарын база хүлээл-гелерин колхоз, совхоз бүрүзү чү-гаажок күүсеткен турарын чедип алыр.

Чед чылдын сорулгаларын ху-саа бетинде күүседиринге бо чыл шиттирлери ужу-дулаалы, ынчан-гаш бүтү чегерле мал ажылынын продуктуларын бүдүрер болгаш садар талазы-биле ай-айнын онаалда-ларын күүседирини бүрүзүчө чеди-рери, оларын күүседирин дөш со-циалистг чарышты калбартыры, мал ажылынын мастерлериниң дур-жулгазын бүтү ажыл-агыйларга ба-йдып, негеттерини эргежок чүгу-ла. Ол база партиянын XXI съез-динин болгаш СЭКП ТК-нын де-кабрь Пленумунун доктааларын күүседир дөш демиселди бүтү удуусу хөрөөне бистап төлөштг са-лышкынычыс болур.

ССРЭ-нин Даштыкы херектер министрствозунда

Япония биле АНП-тың аразында «айык-кайзынын» кады ажылдажылганын болгаш айык чөк чорунун керөөн» дээр чүбеге ат салдынганын холбаштыр Совет чазактын Японияныч чазанга сагындыгыг бижин Японияныч ССРЭ-де алычын С. Кадовакити ССРЭ-нин Даштыкы Херектер Министрия А. А. Громыко январь 27-де тысып бергенин дыкаткан турган бол-гай.

Японияныч даштыкы херектер министрствозу бо-дунуң чазанын хары сагындыгыг бижин ССРЭ-нин Токиода алычын чегерине февраль 5-те дамчыды берген, Совет Эвилелинин, Кыдат Улус Республиканыч болгаш тайбынга ынакшылдыг еске-даа чурттарынын аймык чөк чорунуң эрге-ажыктарына дөш турар айыттыг-тан керөөни Японияныч чарганын шызыдарынын орадажышкынын ында кылган.

Февраль 24-те ССРЭ-нин Даштыкы Херектер Ми-нистриниң орадажыгы Г. М. Пушкин ССРЭ-де япон алычын С. Кадовакити хүлээп алган болгаш япон чазак-тың февраль 5-теги сагындыгыг бижинге харын кыл-дыр Совет чазактын сагындыгыг бижин ача тысып берген.

Япон-америк керөөнниң Совет Эвилелинге, Кыдат Улус Республикага болгаш Азияныч база ыраккы Чөөн чүктүң тайбынга ынакшылдыг еске-даа күрүндеринге дуур улганганын Совет чазак база катан айткан. Ол керөө ук районда байдалды нарындап база улустар аразынын дүшкүрүлүг чорун узуткаарынын орунуга немеле шаптык-моондакты тургусту-дуруп турар. Ындыг керөөни чаргаш, япон чазак бо-за, Япония биле оң кожааларынын аразынга тайбын-ды.

СЭТА-НЫҢ МЕДЕГЛЕЛИ

Германияныч Федеративтиг Республиказынын бол-гаш Испанияныч чазактарынын аразында шериг талазы-биле кады ажылдажылга дугайында чажыт чугаа-лажышкынын чоруп турар дөш дугайында дына-даглар даштыкы паралада сөөгү хүнүнде көстүп келген. Илангыя шериг ужу чүгүнге болгаш ракет-лар салып үндүренинге херезлээр баазалар, а ол ыш-каш бундесверини чегеселеринге херезлээр баазалары испан девискээрге Барыны Германия тургузар дуга-йында чугаа чоруп турар. Барыны талакы чурттарынын паралагынын демеглеп турары-биле амыр, бир-төө Испания Париж дугуржугаларынын салдарына ха-марышпайн турар болгаш оң ужурунда болунуң эви-дечилериниң оорганзын артынга чаштынын алгаш, боо-чөкөсөктин чаз-чаа хевирлери-биле бундесверини чегеселеринге белеккелди анаа хыналда чөк калбар-тыр болгаш ыныг боо-чөкөсөктин ажылаарына ба-рыны-герман шериг ажалдажылганын өөрдиринге Испанияныч девискээриниң ажылаар талазы-биле ГФР сонуургалдыг болуп турар. Айткан дынадылганын Барыны Европаныч чамдык чурттарынын тускай тө-дөлөкчилери бадтыккан. Боннда болгаш Мадридте бо айтыр талазы-биле шызыктынын орадашкан тайбылар чүз дөш, бидингир болу берген ол фактыларын олар калды-бир кемчээ-биле чүгле бу-руу шапшайн турар эвес, харын-даа чогуу узгазы-би-ле алыр, оларын бадтыккан турарлар.

Моон-биле холбаштыр СЭТА даразында чүдүлү ме-дегалары-биле төлөөлтүргөн. Аденауэрин болгаш Франконуң чазактарынын аразы-нда шериг талазы-биле кады ажылдажылганын тургу-зар дугайында дынадылгалар тайбынын салым-чолун хамаан чөк көрбейн турар бүтү кижилерини күчөндир-рер ужурау. ГФР-нин чагырыкчы бөлүктери Европаны чаз нарындашкынарже апар чыгар болгаш улуст-тар аразынын өйү келген айтырларын шиттирлээр-риниң орунуга немеле бергелерин тургузуп турар эел-чегил базынын кылып турарлар.

Германияныч гугаа чөккө дөшү бергенинчег негел-делерин болгаш эвилелчилерин дөрт таладыг дугур-жугаларын үрөөш, ГФР-ни милитаризастан турар чо-руктун калдыг дөшин айымылдыг болуп турарын Совет чазак үрүчүк сагындырып келген болгаш сагынды-рып-лаа турар, ынчаарга үстүндө ол дугуржугалар герман нациянын тайбын демократтыг хөгжүдөзүн хандыар база герман милитаризминин кан төгүткүш-пүг чаз дайынарнын өөскүдери болдурбас сорулгалыг болгай.

Париж дугуржугаларын ажалдап кылырын болгаш ГФР-ни НАТО-га хүлээп алырынчег үезинде Аденауэрин чазанын азаап турганын тайбынга ынак-шылдыг дугайында медегалдары чүгле герман ми-ли-таристериниң сөзүлүг планнарын чажырып чазарына болгаш Барыны чүктүң чурттарында кой-нинтин

ССРЭ биле ГФР-ниң аразынга бараан саарылганын дугайында протокола ат салганы

Совет Эвилели биле Германияныч Федеративтиг Рес-публиказынын аразында бараан саарылганын болгаш төлөвлөрүн дугайында 1958 чылдын апрель 25-те узуу-хуусаалыг дугуржуга-биле дүштүр 1960 чылда ийи чурттарынын уду-дөдүр дужаажыр барааннар да-зыларына ыламылаага болгаш немеле дугайында Москвага чугаалажышкынар кылдыган.

Дөң өргөниң болгаш бот-боттарында ажыктыг чорут-пун принциптерин талалар удурутлга болдурган ол чу-гаалажышкынар 1960 чылда ССРЭ биле ГФР аразы-нга бараан саарылганын дугайында протоколга ат салганы-биле февраль 25-те доозулган.

Ийи чурттуң аразында садылгажылганын кемчөөли 1959 чыл-биле денээрже өзүп турар. ГФР-ден ССРЭ-же металл кезер станоктары, химия, металлургия, чийк үлөтүрүнүң еске-даа адырларына херезлээр де-

болгаш найыраалдыг харылааларын тударын тоовай барган.

Япон чазак чаз керөөни чаргаш, болунуң чуртунуң девискээрин даштыкы чөкөсөктг күштерге дүжүп бөө-риниң оруу-биле улам-на ыңайлап чорутурун болаан, ынчангаш болунуң чуртун тускай шериг бөлөктөрүнүн эрге-ажыктарын камгалап чарып турар керөөлериң киржигчизи болдуларын ол болап турар деп сагынды-рыг бижикте демделгөөн.

Япон чазак чуртту чегеселеринчег болгаш шериг боолуга киржиринче угландырып турар чорук бо үе-ниң угаан-бодалынга чүдөдөшпөс болгаш улустарын, оон иштинде япон улустун тайбынга ынакшылдыг чүктүдүренинге чөрүшкө болуп турар. Керөөни чарган чорук 1956 чылдын октябрь 19-тагы совет-япон кады кылган декларацияга чөрүжүп турар деп, Совет чазак-тын сагындыгыг бижинге онаалп демделгөөн.

Япон чазак болза улустар аразынын чогуур дугур-жугалары-биле шагда-ла шиттирлеттинген, чө-дө-вискээр айтырылганын талазы-биле барымда чөк не-гелделер салгып, ССРЭ биле Японияныч аразында тай-бын керөөни чарарын амгы үеде чедир сагышты-биле узамдыктарып келген.

Япон тала болза, Совет Эвилелинин айымы чөк чо-рунуга дуур угланган керөөни АКШ-биле чаргаш, ыраккы Чөөн чүккө тайбынын болгаш айымы чөк чо-рукту камгалаар база ийи чурттарынын аразында тай-бын кожа-хөлбөө догунаашкынын болгаш найыраалдыг харылааларын хөгжүдөр деп болунуң хүлөөни алган хүлээлгенин харызы-биле хажыткан деп, сагындыгыг бижикте чугаалап турар.

(СЭТА).

оокутурарына көрдүнгөн турган дөзүннч бадты-калдары бөгүн хөй аларган. ГФР-ни милитаризастан-арына барыны талакы күрүндериниң чөшөзөжүлгөз, оңу НАТО-га бактаадып кийргени, Согуу атлантика боолуга командаалар албан-дужаалдары мурундагы гитлержи генералдарын тоумлаанын—бо бүтүң ГФР-нин удурутту ажылажылганын герман милитаризминин мурунку кем-херектерин уттууаны кылдыр, ГФР-нин чазанын амгы дайының политикаын болгаш «соок дайыны» деткин талазы-биле оң күчөнишкенин маптап шаңнааны кылдыр көрүп турар.

Болунуң хуузунда ырак планнардыг барыны-герман дайынаарактарга НАТО-нуң эрге-кемчөөли безин кы-зымалды берген ышкаш болуп турар чорук мурундагы бөөр илеретинип турар, оң чаз херезин болза ГФР биле Испанияныч аразында шериг талазы-биле кады ажылдажылганын тургусканы болуп турар.

Европада эи-не реаксылыг ийи күрүннч аразында шериг талазы-биле кады ажылдажылга дугайында чу-гаалажышкынар болза, ГФР-нин чазга тайбынын эрге-ажыктарына дуураанышкак болунуң политика-ның деткинчени гитлержи нацияныч болгаш итали фашизмин салгалы болуп турар бөү-чүрүмдэн дилээр ужура таварышканын херечилеп турар. Барыны Гер-манияныч франкону Испания-биле чажыт сүлөзүн каргыштыг «Берлин—Мадрид» өзөг, Гитлер бөдө Франконун шериг Эвилели дигир чүдөк-бужар жү-вө-лөри сажыкка кирип келир-дир. Делегейиң ийги дайынынын үезинде Франкону Испанияныч кымынч талазынга туржуп турганын делегей билер. Гитлержи шериглерин кем-буруулууг үлгүдөдирин бүтүдөң сагыштыдан ыраваан, мыйчаарга Пиренейлерден Совет Эвилелинге удуушкуннар шөлүчө чоруткан «ак-көк дивизия» дигир чүбө база ол дөрини үүгөдиглерин киржигчизи болуп турган.

Улустар аразынын дүшкүрүлүг чорун чажырылды-рарында, Чөөн чүк биле Барыны чүктүң аразында ду-гуржугалары чедип алырныга, быжыг тайбынын бол-гаш улустарынын аймык чөк чорунуң үндөинерин тургустарына моондактар дөш эи-не дайызырже хөөн кирген болгаш реаксылыг барыны-герман бөлүк-териниң орадажышкыны кылдыр ГФР биле франкияны Испанияныч аразында шериг сүлөзүн Совет Эвиле-лине мыйчаар көрүп турар. Тайбыны быжылаарында бөүзүг сонуургалдыг бүтү кижилерини талазында бары-ны-герман милитаристериниң чимченишкенинчеге удуу кады базынын кылырын, база чөкөсө-лишкенин бүтү-инти болгаш бүрүн дүжүр дуга-йында база Германия-биле тайбын таарыштырыла ду-гейинде айтырыг талазы-биле дугуржугалар дүргөн чедип алырын хандырып турар кемчеглерин алмырын солгаарлаттынмас эргежок чугаазын бо үстүнде айт-кан сүлөчө база катан айткан турар.

(СЭТА).

Хой бүрүздүң ийи—үш хураган

Чечен Ингуш АССР. Джейрах-Арамхиск кашпалдарынын аразында, бедик дагаларыг чуртта Джейрах дээр көдө суурга ийи чыл бурунгаар Шарипов аттыг колхозту тургускан. Нинтинин мал ажылын хөгжүдөр талазы-биле ол көдө ажык-агыл артели-нин хөгжүгүнери улуг чедиш-киннерлиг болган. Малчынар романов ускаанын хойларын өс-түрүп эгелөөн. Ам, малдын кыш-кы ооздашкынын үезинде колхозчулар хой бүрүздүң ийи—үш хураганары ап тур-рарлар. Ол колхоз Чечен Ингу-шьяда бир-ле дугаар 1959 чылда күрүнге эйт садарынын талазы-биле барык ийи чылдын планын күүсеткен.

Чурукта: колхозтун хой ка-дарчызы Шоухал Гамботовтуң хойларын оларалдыг чорутуу.

СЭТА-нын фотохрониказы.

Планның ажылдар күүсеттинер

Районнар аразында оруктар ажы-галыны Чадаяа участогунуң иж-келер-техничтиг ажалдажылганы болгаш ажылчынары орук септе-гезинин талазы-биле салдыган со-рулгаларын чедишкенин күүседир дөш белеккаге ажылдарын чорудуп турар.

Участоктун материалдыг баазанын калбартыры-биле бо чылдын анаа улуг гаражты, септелге мастерска-ны болгаш дөрт өг-бүдө чурттар бажыны турар. Ук тудугларга хө-регелеттер материалдарын белек-

көөш, тудуу шөлдөринде дүжүргөн, оларын тудуп эгелөөн.

Участоктун иштики тудугларында болгаш орук септегизинге херезлээр тудуу мыйын эш Д. Монгушкы удуруткан эвөө бүрүн белеккөс. Эвөө тудуу кылдыр 500 кубометр ылышты кесиптаан, одалгага 500 кубометр топкакты каккан.

Ол ышкаш область ужу-дузали улуг оруктары септегизинге, көү-рүгдөр тударына кирер тудуу мате-риалдарын тус-тус чөлдөрүнө сө-рүтүп чедирген. А орук кымыр чөкөсөк-

(СЭТА).

С. СЕРИН-ООЛ.

ЯРОСЛАВ ЧИЖ ӨННУКТЕРИНГЕ ХАРЫЛАП ТУР

СЭКП ТК-ның декабрь Пленумы Москвага болуп өртпү турган хүнерде Львов областын Золочевск районуун Шевченко аттыг колхозунун хаван ажаакчызы алдарыг ажал-иши Ярослав Семенович Чиждини азын бугу чурт билеп каан. Ажаа Социалисттик Күшөөн ажалды Маадары атты тывыскан дугайында меданын ажалы чоннар ажаок сеткыл ханын хузап алганар. Бистин Төрөн чуртуу-стун бугу буудунардыан Шевченко аттыг колхозтун турар чери уагуз эвес Струтенку суурже телеграммалар болгаш чагаалар куттуу-дуу-ла турар. Иркутскиден болгаш Воронежтен, Улан-Удэден болгаш Винницадан бижип турар. Чуректин ханызыдан чылыг сөстөр-диг байыр чедириншиктери — Ярослав Семеновичтин адынга Ленинградтан болгаш Благовещенскиден көзүп турар. Белорус малчынар ажаа коллективтик чагааны чоруткан, бедик атты тывыска-ны-биле холбаштыр ажаа байыр чедирин база чеди чылым ийги чылында улам эки чедирини чедип алырын, чаа чедирини-нер-биле Төрөн чуртуу өөртүрүн күзеп турарлар. Ленинградтын за-водтарынын бирээзинин ажалчылар бөлүмүн өмүзөндөн сае-сары Г. К. Чиркунов Ярослав Семеновичке байыр чедирин турар: «Бо чагаа-биле изиг өөрү, четтиришинки сенез илередип тур бис, Ярослав Семенович. Сен, колхозчу киж, чик ортектиг продукция даш, бистик чуртта киж бурзуз забек эйти садып ап турзуз»

Чүдөн эгелээрл?

Бо айтыргы Ровно обла-стын Гошанск районуун Горь-кий аттыг колхозунун анык хаван ажаакчызы Ольга КУ-ЛИК эш Чижке салып турар. Ол мынча деп бижип турар: «Колхозта хаван ажаакчызы болуп чүгө сес ай ажилдап турар мен. Пленумун инди-ринден силерниң чугаалаан чугаанар мени өөрткөн. Ын-чангаш 1960 чылда 1.000 ха-ваннары семирти азыраар болгаш муңдан өзөш эвес центнер хаван ээли курнеге дужаар деп хузаагы алган мен. Чүдөн эгелээрл, Ярослав Семенович? Силернин ажалы-карда кол чүкчү?»

— Шың оруска кирген-дир Си-лер, Ольга Кулик! — деп Ровнонун хаван ажаакчызына Ярослав Семенович бижээн, — Силерни дүбүрдип турары ышкыш айтыргыны дыка хөй анык хаван ажаакчылары менээ салып турар. Хаван ажаакчылары-ны күш-ажалындын продуктууун бедир төлөөдө хаваннарын станок чокка ажаарынче доп-дораан база дидим шилтири эргежок чугула. Дыка хөй колхозтар 5—6, харын-да оон өзөш хаваннарын ажаап болур улуг эвес алекталарыг кай-гамчык эки, мырнай орду ышкыш хаван ажаакчыларын тудуп алганар. Олардыкы төрүүр хаванга тускай станок дерек болуп болур-ла, а семирти азырап турар хаванга оң херээ чүк? Инзы-бүрү үзүктөр хөй болган тудум-на хаван ажаакчызы-га ажал аартаар, чедирини каап бээринге, оран-саваны арыглап аш-таарында оң хөй шаг-уези үнер деп чүвени утуп болбас. Мындыг байдалдарда механизация беэин ажалды шоолуг чингедип шыдаас. Оон ангыда — артык үзүктөр хөй ажалдыг шөлдү эзелет турар, ыччан-гаш хаваннарын баш санын көбү-дөдир үедэ аар өртектиг чаа оран-саваны тудар апар.

Бистин колхозка улуг бөлүк-бөлүк хаваннарын станок чок ажаарынын методун 1958 чылдан эгелеп иште-реткен. Станоктардын ойлалаш, ола-да шөлдө беш катап хөй хаваннарын кириген бис, а мейн мурунда хаван ажаакчызы 10 киж ажаап турганы хире хаваннарын ажаар арганы алган мен.

Хаваннарын чик ортектиг чеднер-биле азыраар

«Экин, Ярослав Семенович! Николаево областын Перво-майск районуун «Россия» колхозунун хаван ажаакчыла-ры бо чагааны силерге бижип тур. Хаваннарын чуну-биле семирти азырап турар силер база силерде хаван эди чүге чик ортектиг болуп турары, биске бижип көрүнер. Силер-нин дуржулганарын ажилгаар деп болза тур бис!»

ЖЕНЯ ЦИРИНКА, Нина ТЕРИЩЕНКО, Нико-лай ЦУКАНОВ болгаш Сергей ЛЯШОК.

Ол-ла айтыргы Киров обла-стын Яранск районуун Ми-чурин аттыг колхозунун зоо-техникни Л. И. БАХТИНА, За-порожск областын Камыше-вская районуун Шорс аттыг колхозунун агроному В. П. СЛЕТА, Черкасыс областын Черкасыс районуун «Ильчи-нин турскасыла» колхозунун хаван ажаакчылары Гаял КОНДРАТЕНКО, Катерина СТАРОВОЯ, Мария ВОРО-НАЯ болгаш өскөдөр-лаа Ярослав Семеновичтен салып турарлар.

— Мал чеднеринге чарыгдалар хаван эднин бот-үезиниң үштү ийизи хиреа болуп турар (менде дорт чарыгдаларың 58,2 хузуу) — деп Ярослав Семенович «харылап турар. Мал чеднеринге чарыгдалыг камнагазы эйтин бот-үезин чиде-диринге шиттирдиг эвено дээрин оортан түнпөп көрө чогуур. Оң ужурунда бир килограмм дензи немелдезинге болдунары-биле өзөш чеднерилге единалларын чарыгдал-нын орадагып турар мен. Ол чөре-де, хаваннарын багай чеднерип бо-лур дэни ол эвес: хонукта чымыс дензи немелдедиринге үезинде чары-гдалдар өзөжөсө, а көүдөп ту-

дөш, харын-даа ол эйт улам чик ортектиг болган турзуу дөш демисеип турар сен. Кижилерниң амыдыралын экижидериниң чагай сорулагында бараан болуп турар бистин бөдүн колхозчу-ларымыс чүү чүгө аргалыгы дээрин океан артынык империалис-тери көрүп билсинер.

Сурагыг хаван ажаакчызы ам чүс-чүс чагаалары ап турар. Ол чагааларын хөй кезинде Ярослав Семенович бөдүнү ажалы-нын дуржулгазын солчурун дилез дилегер кирип турар. Малчынар: мал чеднеринин составынын дугайында, хаван эднин бот-үезинин дугайында, малды ажаарынын дугайында, чыгы үедэ хаваннарын семирти азыраарынын дугайында болгаш өскө-даа хөй хөй айтыргыларын салып турар. Ол ышкыш айтыргылар оон-ча-галаларда дакпырап турар. «Сельское хозяйство» солунун редак-циязы Ярослав Семеновичке мындыг санаады кириген:

— Бир эвес силер тус-тус эштеринге солун дамчыштыр хары бээр болунарза ол харынын чуртун бугу малчынары ном-чуур. Оон ажалы улуг болур боор!

Я. С. Чиж ол санаа-биле күзөлдиг чөпшөрөшкен. Дыка хөй эш-териниң эш Чижтен саган кол-кол айтыргыларыг харыларыг «Сельское хозяйство» солун парлаан, ону мооң адаанда парлап тур бис.

аштер мөөн хаваннарын көргөш бир центнер дензи немелдезинге концентраттарны ортумак чарыгдалы менде чүгө 2,7 центнер болуп турарын магадап турар. Хаваннар-га бир хонукта 1—1,5 килограмм-дан хөй концентраттарны бергенниң херээ чок деп чүвени бөдүмүнч дуржулгама бүүрүткөн мен. Эң-не ажалыг концентраттар чөм болза, эки белеткитинген каттышкан чөм болур. Сут-быштак быжыттын үе-чадамында кукурузанын мочактарын чигеш хаваннар кайгамчык эки өзүп турар.

Концентраттарын чамдык кезиниң үнедиг солукчузу сизен далга-ны болур, ону бис клевер болгаш люцерна сизениңден белеткеп ап турар бис. Ындыг далганда чеднерилге единаллары бир килограмм шит-киндиле чеднерилге единаллары хи-ре болуп турар. А белеттарын со-тавынын талазы-биле ол барык-ла тараага деннешип турар. Мооң ужу-рунда сизен далганы белеткеп, оон-биле хаваннарын чеднерип бугу малчынарга сүмөлөтүрүп турар ийги мен. Чамдыкта «ДНУ» деп машинага кырдык-кара саванын бака доорач берип турар мен. Ону хаваннар ажаок таалап чирлер.

Көк-тараа, кызыл-тас, чызыл жажы тараан арбай, сула тарааларын-дан кылган концентраттарын өртөз уулу. Ынчаарга артект чылым кур-

Картофельди хайындырары албан бе?

«Ярослав Семенович! Силер-нин чедириниңериниң дугайы солундардан номчуп та-ныштым, хары угда 500 ха-ваннары чааскан канчал семирти азырап турарыны билеп чаадым. Мен база-ла хаван ажаакчызында ажилдап турар мен, олар менде 28, ин-чангаш эртенде эгелээш кө-жөжө чедир чөй чок болур киж-дир мен. Чедир хайын-дырар, ону чууруп, концен-траттарны бусталдырар, оон соонда оларны ведерлаар-биле станоктарга чедирин, ха-ваннарын чеднерип турумда хөй шаку-е унуп турар. Ын-дыг арга-биле хаваннарын лүнде үш катап чеднерип турар мен.

Харьков областын Алек-сееск районуун СЭКП XX съездиниң аттыг кол-хозунун хаван ажаак-чызы Дарья Константино-вна КИРИЕНКО».

— Ол дээрге бүүдүрүчү чок күш-ажы-дыр, Дарья Константиновна! Бо шыныг чүдүдү бис база-ла чедир бөдөйин турган чордувус. Эге-зинде менээ база хаваннарын улуг эвес бөлүп турган, корнеплодтарын хайындырар турган бис. Орай дүне-ге чедир ажилдап турдум. Ынчалза-жок күзү чүе, бир-ле катап хаван-нарын картофель тарылганынче са-лып кирипкен бис, олар чиг кар-тофельди ажаок күзөлдиг чип турарын көргөш, дораан-на мынча деп бөдөй бердим: «Бис бо-ла картофель-ди чүге хайындырар турар улус боор бис? Чөм хайындырар кунжа буур бүүдө бүүдү чүкү ышты жу-луду-ла турар. Ону хайындырары бистен ажаок хөй шаг-уези база чардыктырар турар. А корнеплод-тарын чиг хөвөөр ажилгаза калдыг деп ынгаш». Бо айтыргы хары-нын эртемденериниң болгаш тускай эртемденериниң «Хаван ажалы» деп журналга бизөөн чүүдөдөрдөн тыпкан, мал чеднери хайындырар кунжандан ойталаарын шиттирдөөн мен. Бөдүмүн шиттирим дугайын колхоз баштаар чегинде болгаш зоо-техникке дынызаткан мен. Ынчан райондан тускай эртемденер, мал эмчи эчидип келген болгаш хаван-нарын чиг картофель-биле чеднери айымдыг, чүге дээр оң борбакта-рында хоралыг бүүдөдөр бар деп медеглээ. Ынчаарга бөдүмүн шиттиримни оларга чыгап албады-рыма ыччан райончү тускай эр-

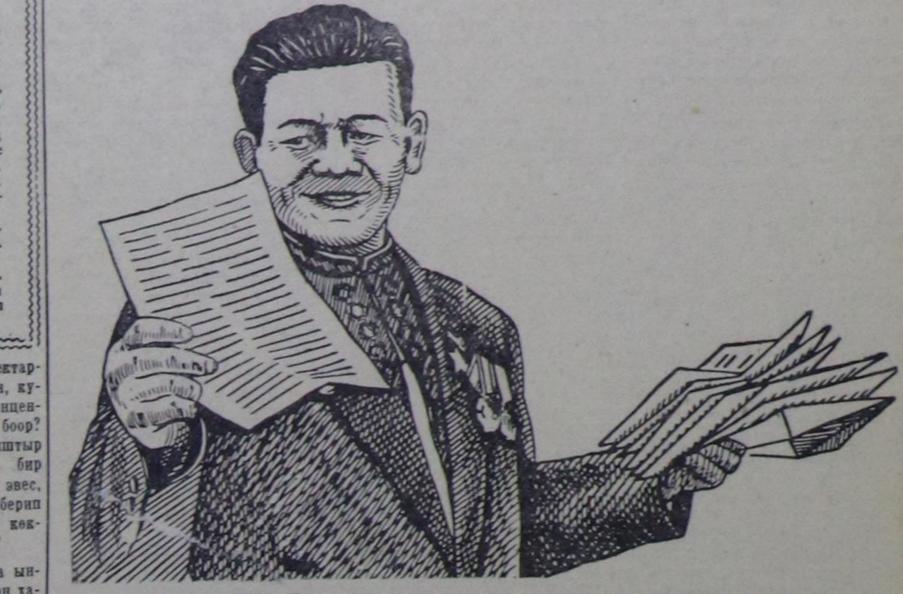
темирлерге хаваннар өлүр болза колхозчу мурунгу мен материал талазы-биле харылаар кылдыр мен-ден кол жүкү бижидип алганар.

Эгезинде хаваннар чиг, чүгүл-маан картофельди депсилер шиттиге чууктап, чанчы болган хайындыр-ган чедип дилегизип, дүвөрүп тур-ганар. Оон соонда аштай бергеш, демги картофельде дегерени чикен-нер. Ол үедэ эгелээш бистин фер-мага эригле эгелөөн. Ынчалза-жок хаваннар ажаап турар бир хаван ажаакчызы ол чаа чүдөдөн ойталааш, мурунку хөвөөр карто-фельди хайындырар турган. Бир ай болганда оң хаваннарын бөдүн болгаш чиг картофельде шилчөөн мөөн бөдүмүн дензилеп көргөн бис, мөөн бөдүмүгө бөдөдөр оң бөдүндө хаван бүүрүзү ортума-биле ийи ки-лограмм өзөш дензини алган бол-ган.

Рационда ногаан чөм

«Экин, Ярослав Семенович! Силерниң үлгеринер-биле бо чылым 500 хаваннарын семирти азыраар болган 500-тен өзөш эвес центнер хаван ээли бээр деп хузаагы алган мен. Уж ажалга өрткөн кижин кирген мен, а ам чөй дугайын болуп турар мен. Силерде ногаан чөм хаваннарын семиртигезинде кайы хире черин эзелет тура-ры? Бижип көрүнер!»

Ольга МАХОВСКАЯ, Львов областын Бобровск районуун Шорс аттыг колхозунун хаван ажаакчызы.

Чурукта: Я. С. Чиж өннуктеринден келген чагааларын чызып, номчуп турары.

герер кылдыр ажалды ыччаар ту-гузуп алыр дерек. Сигенин кезери, ону тергелерге чүүдери, ховузы лагерге сөөртүрү — бо бугу күш-ажы, оң төлөвири эйтин бот-үе-зинге онаажып турар. Люцернаны, чочак-тарааны, клеверни, картофель-ди сымыга тургузун малга чи-диртири ажалыг эвес бе?

Эртект чылым мал одараадыр эки одар черлери менээ чок турган. Чагаар бүткөн сизен шөлдөгө кле-вер, а катап анданган черлерге чо-чак-тараа биле суланы холуй тарып каан турган. Ындыг болза-даа ол сизен шөлдөгө ажалыг сизен өзөш болган, ыччангаш хаваннарга кескен люцерна, клевер, чаш кукуруза бе-рип турган мен. Ногаанын кол мас-лын кесип турган мен, чүге дээр, ыччан оон чулуу унуп, вита-миннери чиде бээр. Ногаан чедниң кезин үрүмкөт доораш, бир башка бир килограмм онаажырын ба-рымдалап, концентраттар-биле хо-луп берип турар мен. Ындыг чеднер-турган мен. Ындыг чеднер-турган мен.

Ам бир центнер дензи немелде-зиниң бот-үезиниң кол кезектери-нин дугайын чугаалаай. Устунде чугаалааным ышкыш чеднер 58,2 хуу — 130 рубль; күш-ажыл төлө-вири — 28 хуу, 62 рубль 72 ко-пеек, транспорт терекселдери бол-ган оран-сава — 8 хуу, 17 рубль 92 копеек болуп турар. Оон артан 13 рубль 36 копеек ажал-агыйын өскө чарыгдаларына унуп турар. Күш-ажыл төлөвиригге онаажып турар бүүдө 62 рубль 72 копеектен мен болум хумда 50 рубльди ап турган мен. Оон артан 12 рубль 72 копеек фер-маже чеднер сөөртүрүчү болгаш кайы ногаан массаны кезериниң төлөвиригге онаажып турар. Бо чы-лым ол чарыгдалды кызмар бис: тергежиштиг трактор ап алгаш, чеднер сөөртүрүн бөдүм күүсөдөр мен. А чылым ногаан массаны кезе-ринге күженишкни болгаш ашха-рөргилер чарыгалтынысмындыг тарымал олардыг болур бис. Концен-траттар-биле холуур болгаш үрүмкө-т доораш клевериниң азы люцер-нанын чамдызын бөдүм кезип алыр мен.

Мөөн инициатива баугаар колхоз баштаар чери мөөн күш-ажалы-нын төлөвиригги үш угда өдө көргөн. Эгезинде мен каян фермада ажал-га чүгө эгелеп киргенимде хаван эдниниң бир центнер немелде өзү-дүрү болуп турар бис. Оларын төлүп чазын, а төрүүр кол ха-ваннарынны — чыл эгезинде болгаш июльде азы августа ап турар бис.

Хаваннар кадып калган ногаан массаны чивестер, ыччангаш бисте клеверни чөй дүргүздө беш катап кезип ап турарын немеп каар дерек. Чаш, шыктыг клеверин хаваннар күзөлдиг чирлер.

Хаваннарын семирти азыраарынын чыгыг рациону силерниң соуурга-биле турар-дыр. Ол бо-дур: ортума-диле 600—650 грамм дензи немел-дегил хаван 6—8 килограмм люце-рнаны азы клеверни, 1 килограмм са-рыг сутну болгаш 7,5 килограмм концентраттарын ап турар.

Минералдык чеднер дугайын жаж-дан-даа утуп болбас. Ынчангаш кыжын болгаш чымын хуң рацион-ун составына трикальцийфосфат, мелди, дусту кирип турар мен. Сөөлү үедэ антибиотиктерни база немеп эгелөөн мен.

Сөөлү үедэ бистик колхозка өзөш эвес төлөөдөр алдап көзүп турарлар. Каахтастандан, Молдавиядан, Винницадан, Ровнодан малчынар, удуруткучулар болгаш тускай эрте-ктин дуржулга солчуру дөш жөм-түрүрлар. Бөдүмүн ажалым дугайы оларга өөрүшкүдө-биле чуга-лап берип база хаван ажаакчылары алдарына чамдыг бергеш хаван-

224 рубль кайып тургустунуп турарыл?

«Эргим эш Чиж! Мен тускай өртемниг киж болганымда мындыг айтыргыларны сонуур-гаш турар мен: хаваннарын ажаар тадызы-биле силерни дузалакчыларын кайы база олар чүчү кылып турармы? Оларын төлөвири хаван эднин өртөзгө кирип турар бе? Силерге 224 рубль болган бир центнер дензи немелдезиниң чарыгдалына кандыг чарыг-далдар кирип турармы?»

М. ПРОКОПЕНКО, Иркутск областын Тайшет хоорай.

— Семиртилге талазы-биле «ду-залакчылар» менде чок. Эртект чы-лым бөдүм хумда 561 хаваннарын семирти азыраар мен. Хаваннарын станок чокка ажаары, автокормуш-калар, бичи механизация мөөн күш-ажалынын чигеткен, ыччангаш 500 хаваннарын ажааышан хонукта 8-тен ажалыг эвес шак ажилдап турган мен.

Ам бир центнер дензи немелде-зиниң бот-үезиниң кол кезектери-нин дугайын чугаалаай. Устунде чугаалааным ышкыш чеднер 58,2 хуу — 130 рубль; күш-ажыл төлө-вири — 28 хуу, 62 рубль 72 ко-пеек, транспорт терекселдери бол-ган оран-сава — 8 хуу, 17 рубль 92 копеек болуп турар. Оон артан 13 рубль 36 копеек ажал-агыйын өскө чарыгдаларына унуп турар. Күш-ажыл төлөвиригге онаажып турар бүүдө 62 рубль 72 копеектен мен болум хумда 50 рубльди ап турган мен. Оон артан 12 рубль 72 копеек фер-маже чеднер сөөртүрүчү болгаш кайы ногаан массаны кезериниң төлөвиригге онаажып турар. Бо чы-лым ол чарыгдалды кызмар бис: тергежиштиг трактор ап алгаш, чеднер сөөртүрүн бөдүм күүсөдөр мен. А чылым ногаан массаны кезе-ринге күженишкни болгаш ашха-рөргилер чарыгалтынысмындыг тарымал олардыг болур бис. Концен-траттар-биле холуур болгаш үрүмкө-т доораш клевериниң азы люцер-нанын чамдызын бөдүм кезип алыр мен.

Мөөн инициатива баугаар колхоз баштаар чери мөөн күш-ажалы-нын төлөвиригги үш угда өдө көргөн. Эгезинде мен каян фермада ажал-га чүгө эгелеп киргенимде хаван эдниниң бир центнер немелде өзү-дүрү болуп турар бис. Оларын төлүп чазын, а төрүүр кол ха-ваннарынны — чыл эгезинде болгаш июльде азы августа ап турар бис.

2.500 хаваннар кайып алдышып турарыл?

Мындыг айтыргыг Хмель-ницкий областын Ружичинск районуун Сталин колхозунун хаван ажаакчызы Евгений Ю-нич болгаш өскөдөр-лаа ботта-рынын чагааларына Ярослав Семеновичтен салып турарлар. «Силер 1961 чылда 2.500 ха-ваннарын семирти азыраар деп хузаагы алган болгай силер. Ол хире хөй баш саны алыр талазы-биле силерде кан-дыг санаалар бармы?» — деп олар айтыргы турарлар.

— Бо айтыргыны менээ хөй кижилер салып турар. 1960 чылда мениң 1.000 центнер, а чеди чылым ушкү чылында 2.500 центнер эйти бүүдүрүп шыдан турарыма фермада хаван оолдары четир чүе боор бе дидип чамдык кижилер чигинип турарлар.

Мөөн бөдүмүдө ам 556 хаваннар бар. Оларын иштинде 150 хаван-нар барык-ла бир-бир центнер, 300-үзү 50—60 килограмм дензилеп бо-луп турар, а бир чүзү 2—3 айлыг хаван оолдары чүе, оларын мыр-най чокта чаа хузаагы алган мен. Бо хаваннарын иштинде 400 баш-тан өзөш эвести бириг квартал-куруге дужаар бис, а оларын о-рунуга кышкы олдаашкындан ал-дынган хаван оолдарын катап ху-заагы алыр мен, олар 80 баш кол болгаш дунгун хаваннардан кел-дир. Бир эвес бир баш төрүүр хаван-дан 8—10 хаван оолдары алдыр деп санаар болза 800 баш чедир чаш төл мөөн ажалгама кирер. Ынча-ла-да ол шүтү эвес. Чаш төлү алыры-биле дунгун төрүүр 80 хаваннарын база белеткеп турар бис. Төрүүр кол хаваннарын ийги олдаашкынын чымын болур. Олар ол үедэ чедир чүе баштан өзөш эвес болган турар. Ынчангаш 1960 чыл-да чаш төлүп улуг курамын ал-дынар болгаш семирти азыратты-нар, олар 1961 чылда бүүдүр чар-тык муң хире баш чедер.

Ярослав ЧИЖ.

СОЦИАЛИСТИГ ЧУРТТАРДА

Варшаваның металлургия заводу

Млочиньдан медээлэни болза: «Шынарлыг канырын «Варшава» заводунда баштайгы мартен суугунун дерилгезини шенелдэи этелэн. Ынчангаш Варшаваның канын февральда-ла алып алар».

Висланың чөө эринде польша найысладды эң анык үлөтүрүгү району — Млочини шөйдүнгөн. Манжа каш тылдык мурунда бели эң шөл турган. Ош ырак эвес чеге хоорай чогууну сууржуштарты тургулаан болбай.

Кажан чурт алды чыл планын күөсөдирин доозуп турунда шынарлыг канырын бүдүрөдирин көндүрөдирин үзү-биле негетинин көстөн. Канын Силезиянын «Баторий», «Байльон» заводтарына шүткүп турганы-ла шынарлыг канырын бүдүрөдирин көндүрөдирин үзү-биле негетинин көстөн. Канын Силезиянын «Баторий», «Байльон» заводтарына шүткүп турганы-ла шынарлыг канырын бүдүрөдирин көндүрөдирин үзү-биле негетинин көстөн.

Улөтүрүп автомобиль тууду, ухар чүлү үлөтүрүп, судналар тууду болгаш өскө-ла ол ышкыш чаа-чаа адырларынын херегелдерин база силезия бүдүрүгелеринин аркасын өрөтөп көргөш, казак ала-чурттуу машина туудууну херегелдерин бүдүрү-биле хандырып шыдаар шынарлыг канырын чыл заводун турду дугайында шиттирип турду.

Ош Варшавага турдари айтылган: металлостерин болгаш машина туудуужуларынын хоорайы болуп ол алдаржаан-ла болбай, ынчангаш мында кан талаа-биле негелде чурттуу өскө районнарында бо-лаарга аларымында улут болуп турары чугаажок.

Чазактын доктаалы дүзөп алдынган сөөлүнө доора-ла күчүлү техника-биле өскө-ла шиттирген баштайгы туудуужулар Млочиньга чедип кө-төнгөн. Олар шынарлыг канырын «Варшава» деп заводуну туудуун ателэн. Чылда ол 300 муң тонна ажыг канын бүдүрөп күчүлүт. Ол бүдүрүгелерин тевелелени совет тускай эрте-меденер күөстөгөш. Совет-полша узун хуусалыг дугуржулганы, суугар совет Эвелединин заводтары кол дерилген алаа база чедип берип турар.

Ам заводун туудуу шөлүн карак-биле шиттирүү чеге көрүп берге. Ол аажык улуг делгем — 200 гектар шөлө шөйдүлгөн. Мында элөөн хөй бүдүрүлгө чедерин туткаш, ажыгалга кийрген. Баштай септелге мастерскаяларын, насостуг станцияларын, эртер демир оруктарын, салдаттарын, гаражтарын туткаш. Фаноско-кан шүткүрү чедип ажыгалга кирген чоруу туудуужуларын улуг байырламы болган. Ол улуг бүдүрүлгө участогунга автоматика калба-биле ажыгалтынган. Дарган-пресс цегин, электр суугулар туттунган, олар туудуга херегелеттинер металлдарын шүткүп турар. Он-он бүдүрүлгө чедерин ажыгалга

кйиртинген, оларнын чамдызы продукцияны берип турар, а өскөдери мартен болгаш прокат цегин ажыгалга бергелде продукцияны база берип ателээр.

Заводтун директору Януш Ерличиниң чугаалап турары болза: ам тууду бодунун шиттир-лиг үе-чадазынча кирген. Баштайгы мартен канын доораан бээр. Мартен цехте хөй-хөй чорудулгаларын бүрүнү-биле механикастар болгаш автоматчылар, Москванын, Уралдын, Украинанын, Ленинградтын заводтарына белеткөөн дерилгелден тудук чок, а даштыкы хөй-хөй чурттарынын дерилгезинден ажып турар.

Заводтун кан шүткүрү цегинге база ийи мартен суугуларын тууду деп болуп турар, ынчаар-ла завод бодунун тевелелени күчүлүгө четкен турар.

Заводтун прокат цегинин тууду калбак фронт-биле чоруп турар. Бо кол цехке блочиниң болгаш тус-тус чүлүлөр бүдүрөп үш прокат станнарын тургузар.

Ош шынарлыг канырын чамдык мурунда найысладды, а ол ышкыш республиканын өскө-ла индустриалдыг төптөрийн машина туудууну заводтары адыр алаш. Прокат цехке совет дерилгелден ангыда ала-чурттуу бүдүрүлгезиниң нарын дерилгезин база тургузар деп турар. Польша заводтар прокат станнарын белеткээр.

Януш Ерличиниң чугаалап турары болза, шынарлыг канырын Варшава заводу — чуртта кыдыг чегиниң заводунун эң улугу боур. Ол бүдүрүлгө болза эң сайыраңгай дерилге-биле бодунун дериттингенин, бүдүрүп үндүрөп продукциянын харак-теринин талаа-биле амгы индустриянын тургузарына болгаш хөгжүдөргө улусчу Польшанын бүгү чедипшиктеринин чоргал-ды болур. Ол болза Польша биле совет Эвелединин аразында тургуштугун чаагай үрө-түкчөлдү акы-думпа казы ажыгал-гыланган чайынанчак үчүрү-чкээ болур.

И. МАСЛЕННИКОВ.

Герман Демократтыг Республикадан чаа медээлер

РИЗАНЫҢ ПРОКАТЧИТЕРИНИҢ РЕКОРДУ

Ризада металлургия бүдүрүлгезинин комплексинин бригадалык аныктар коллективин улуг чедипшикни чедип алган: бир ээлчегин дүргүзүндө 900 санын хөөлдүлөрүн ук коллектив бүдүргөн ол болза бо бүдүрүлгө эң тергенин чегиниң тунчүмү боур. Мурунда рекорд 856 хөөлдү бооп турган. Бригадалык кезигүнеринин бирөөн ажыгчын Подсуктун медделгени болза, оон бригадалык бо бүдүрүлгөн тилгелени совет чазактын тайбынга ынакшыдыг чаа базымына — Чепсектиг Чустерин база дагы дыка улуг кызырганына алдар кылдыр чедип алган.

ЕВРОПАДА ЭҢ УЛУГ ЗАВОД

Карл Маркс аттыг «Мастереве-те унд армитерен — верк» деп Магдебург заводу «Шверармату-рен-верк» бүдүрүлгө-биле каттышкан болгаш арматураны бүдүрөп талаа-биле Европада эң улуг завод аларган. Каттышка-мынын түнелениде продукцияны бүдүрөдирин амгы денвел-биле лөк-көөдөр 1965 чылда ийи катал көндүрөп ужурут. Ам бо үеде бүдүрүлгө ССРЭ — ГДР-нин аразында туудуп турар нефть дам-чылыгына херектиг арматураны бүдүрүп турар.

ГДР — ФРАНЦИЯНЫҢ САДЫГ ХАРЫЛЗААЛАРЫ

Чоокта чаа ГДР-нин болгаш Франциянын садиг организациялары 1960 чылда ийи чурттарынын аразында садылжылгала барааннарын дандызынын дугайында дугуржулгага ат салган-нар. Нийти барааннар солчулганын 84,8 миллион марка түнүгүт

кылдыр данзы көрүп турар. ГДР-яны-бүрү хевирлеринин машиналарын, электротехника үлөтүрүп, алаптыг механиканын болгаш оптиканын продукциянын Францияга бээр, а Франция чамдык хевирлеринин машиналарын, прокат кылгыларын, үнелиг ыяштарын болгаш кызыл арагаларын ГДР-че үндүр сөөртүр.

Берлинниң демократтыг парлагалынын сан-медээлерин суугар аларга, 1959 чылда ГДР биле Франциянын аразында бараан саарылганынын хемчөөлө 1958 чылдымын 21 хуу ашкан.

МТС-ТЕР ТЕХНИКАНЫҢ КООПЕРАТИВТЕРГЕ ШИЛЧИДИП БЕРИП ТУРАТ

Герман Демократтыг Республикада 1000 чыгам көдө ажыгалгы бүдүрүлгө кооперативтери (КАБЕ) машина-трактор станцияларында көдө ажыгалгы техникасын алган. Олар 9000 трактордарын, 1000 ажыг тараа комбайнарын, картофель ажаар 900 болгаш сөөк ажаар 900 комбайнарын садип алган. МТС-терин 1200 бригадирлери, механиктери болгаш трактористери КАБЕ-нын кезигүнери болурун күзөөнөр.

Көдө ажыгалгы техникасын кооперативтерге шилчидип бээр дөш шимчөшкни Магдебург болгаш Галле округтарда эң илпек-кейлиг калбарып турар. Чижээ, Магдебург округка эртен чылдын ноябрьнын төңүзүндө чедир техниканы 171 КАБЕ-ге шилчидип берген турган, а дөрт ай болганда мындыг кооперативтериниң саны 237-ге четкен.

(СЭТА).

Француз улус байыр чедирип турар

ПАРИЖ. (СЭТА). Приморская Сена департаментинде Франциянын Коммунисттиг партиянын болгаш Франциянын автономнуг социалисттиг партиянын федерациялары Совет чазактын баштыны Н. С. Хрущевтун Францияга келир деп турарына холбаштыр кады кылган медделелин парлап үндүргөннөр. Ол аян-чорук «бедик денелге чөвүлел хуралдын бүдүзүндө делегей байдалын энижидеринге дузалаар» азэр идегелин медделелин чога-дыкчылары илереткеннөр.

«Нийти Хрущевтун Приморская Сенага келиринге байыр чедирби-шаан, Франциянын Коммунисттиг партиянын болгаш автономнуг социалисттиг партиянын департаментинде федерациялары, француз-совет найыралды быжыгларыныч болгаш улустар аразынын душкүрүлүг чоруун ношадарыныч боттарынын чүткүлүн илередип, ону уткуп үнүп икериныч чурттанчыларыныч чедирип турар» — деп медделде чугаалап турар.

Дөпчү медээлер

☆ Бүгү-делегейниң херөөжөнөр шимчөшкниң 50 чыл болганын га венгр херөөжөнөдирин Топ чөвүлелиниң тургусканы, Бүгү делегейин уран чуртулга делегези Будапештинде ажыттынган. Европанын, Азиянын болгаш Американын 17 чурттарынын херөөжөнөдирини токтары-биле кылдынган чуртулганын, скульптуранын, графиктин болгаш эаасталгалыг уран чүлү эдилелдеринин чогаалдары делегезе салдынган. Делегезе ол ышкыш совет Эвелединиң херөөжөн чуртучулары база кийржип турар.

☆ ССРЭ-биле Көрей Улус-Демократтыг Республиканын аразында 1960 чылда уран-чечен, мультипликациялыг болгаш документалдыг кино-чурттар солчурунун дугайында дугуржулгага Пхеньянга ат салдынган.

☆ Польшаның Каттышкан ажыгчын партиянын Топ комитетинин болгаш Польша Улус Республиканың чазактын чазакы-биле Венгр Улус Республикасынын партия-чак талазыны чөккү үеде найыралды аян-чорун кылып Польшага чедип келир.

☆ Крайова хоорайга (Румыния) румын-совет найыралдык Бажыныктын байырлыг ажыдышынын болган. Ол дөдөгө — Румын Улус Республикасынын совет найыралдык сески Бажыны. Совет Эвелединиң чедипшиктери-биле, оон тайбынга ынакшыдыг политиказы болгаш кызырганы-биле Румынанын ажыгчын чоннарын таштырар талаа-биле ол румын-совет найыралдык бажынары улуг ажыды чорулуп, румын-совет найыралды быжыгларына дузалаар.

☆ Амгы үеде КВР-же Японияга чурттап турган 8900 кел хамалыгар чанып келген. Чедип келгенинниң шүтүтүн оларнын күдөли барымдалап, ажыл-биле халдырган, олардан хөй кижини ортукмак, дөдү өөредилге черлеринде хүдөөп алган.

СКВО Валдиде олимпий оюннарында херөөжөнөдиринин 10 километрге чарыкына баштайгы дөрт черин совет херөөжөн спортчулар ээлөөнөр. Чуртукта: А. Колчина (дөрткү черде болган), М. Гу-

сакова (бирги черде), Л. Баранова (ийги черде) болган. Р. Ершова (үшкү черде болган). СЭТА-нын фотохроникалы (Бо чуртукта фототелеграф-биле хүдөөп алган).

Олимпий оюннарына

СКВО ВЭЛЛИ, февраль 26, (СЭТА). Ак олимпиаданың сески хүдү дошка улуг демисел-биле дөдөгөдирин. Шахта 45 километр түргөн соок хаттыг хун болган. Ийдиг хүнде 5000 метрге чарыш «сески түнелдиг болбас боор деп турган. Иначалла-даа совет конькичи Виктор Косичкин кайтамчытыг илпелгени алаа көргүскөн.

15 чуртун эң күштүг 37 конькичилериниң чидиг демисели болган. Үш дугаарында маннаан А. Гончаренко (СРЭ) 8 мин. 06,6 секундта келген. Тос дугаарында маннаан К. Юханссон (Норвегия) 8 мин. 00,8 секундта дистанцияны доккаш, улам эки түнелдиг көргүскөн. Оон соонда В. Косичкин Голландиянын эң чүтүрүк конькичизи Я. Песман-биле кады үнгөн. Косичкин чөртү дүргөдөп мурун чоруп турган, сөөлүг дескинниги эң дүргөн доккаш. Ол 5000 метрге 7 минута 51,3 секундта маннаан, алдын олимпий медалды алган. Ол хун ол, 22 харлаан. «Төрүтүгүн хушөөрде байыр чедирип тур бис!» деп долдандып турган хөй көрүкчүлөрүнүн үнү дыналып турган. О. Гончаренко алдыгы черин ээлөөн.

Ол черин шагы-биле эртенгиниң 8 шахта 11 чурттарында 44 эң күштүг хаакчылары чыгып берген. Команда санында 4 кизи (бирөөн-ле 10 км эрттер) 40 километрге улажып маннаан эстафета ателэн. Агаарыны байдалы эки эвес турган. Баштайгы ээлчеге 10 километрини швед Л. Ольсон 34 минута 56 секундта маннап, бир дугаарында келген. Ол орта совет хаакчы А. Шелюхин кошок маннап, сес

дугаарында — 37 мин. 17 секундта келген. Ийги ээлчеге үнгөн Ваганов (СРЭ) күженишкенин маннаан, 34 мин. 22 секундта кээп, бодунун команданын бешки черге элелген. Иначалла-даа бирги чер дөш демиселден херек кырында үнгөн турган.

Эстафетаның ийги ээлчегини түнелениде Норвегияны командазы бирги черде, Финляндияны — ийги черде, а Швецияны — алдыгы черде барган. Үшкү ээлчеге А. Кузнецов (СРЭ) Польшанын, Италияны хаакчыларын эртекш, бодунун команданын үшкү черге элелген.

Сөөлүг дөрткү ээлчеге делегейниң болгаш олимпий оюннарынын каш улаа чемпиону В. Халуцкий (Финляндия) чаа олимпий чемпиону Х. Брусеенин доктаар чеге кээп эртекш, бодунун команданын бирги черге кийрген. Ийги черин Норвегиянын командазы ээлөөн. Совет хаакчы Н. Анкинин олимпий чемпиону С. Ерберг (Швеция) чедер дөш орадашса-даа, Н. Анкин оон чоруп турар.

10,2 секунда мурун дөдөгөп, үшкү черин ээлөөн. Иначалла ССРЭ-нин командазы хүлөр медалды алган.

Дошка фигурлуг чунгулашкын уламчылавышаан. Яваыла күөсөдир программаны күөстөгөн соонда К. Девин (Чехословакия) бирги черде, Д. Дженкинс (АКШ) ийги черде чоруп турар.

Шайбалыг хоккей талаа-биле маргылаша уламчылавышаан. Совет Эвелединиң командазы Германиянын командазын, АКШ-тын командазын Канаданын командазын утка. Үш ужуражышкынарын сөөлдүде АКШ-тын командазы 6 санын ап, бирги черде, Совет Эвелединиң командазы 5 санын болуп, ийги черде чоруп турар. Үшкү черде Канаданын командазы.

Ынчангаш чедип хунуң маргылаазынын соонда совет команда 119,5 санын болуп, бирги черин быжы-биле ээлеп турар. Ийги черде Германиянын командазы 43,5 санын, үшкү черде АКШ-тын командазы 41 санын, дөрткү черде Швециянын командазы 36 санын чоруп турар.

Областка АГААР БОЙДУСТУҢ БАЙДАЛЫ

Бөгүн областка шоолуг эвес булуттарлыг, хар чабас хун болур. Хат кошок болгаш чөртү өйтөп алар. Агаарынын температуразы: даглыг черлерге—12—17, чавыс черлерге — 17—22, а Кызылга — 17—19 градус соок.

дугар чок, хат кошок болгаш янтарлыг буру уламышкынарыг хунер болур кылдыр билдинип турар. Агаарынын температуразы: дүңе—28—33, хүндүс—18—23 градус соок болур.

Редактор Н. С. ШОЙГУ.

КИНОТЕАТРАЛГА

БӨГҮН
«ВЛКСМ-нин 30 чылы» (улуг залга): «Майтак өнүк» («Косоланый ару») — 2,15, 4,15, 6,15, 8,15, 10,10 шактарда.
«ВЛКСМ-нин 30 чылы» (биче залга): «Калдыг дошкун чорук» («Жес. тоокто») — 3, 5, 7, шактарда.

«Кав. Хем»: «Хованщина» — 1,15, 3,15, 5,15, 7,15 шактарда; «Илг сески» («Горечая душа») — 1,15, 9,15 шактарда.
«Восток»: «Сени дилеп чор мен» («Я ищу тебя») — 3,15, 5,15, 7,15, 9,15 шактарда.

ОБЛАСТЫҢ КИНОЭКРАННАРЫНГА

Манаана деп кинону көрүөдөр.

О. САМБЫЙ-ОЛ, облүүккомунуң чанында күр-анын инспекциянын улуг инспектору.

Аңнырнын дүрүмнерин болгаш хуусааларын сагыыр

Сөөлүг чылдарын дүргүзүндө бистин областа аңныр амылган улам хөгжүдөр, чер аңнарын болгаш куштарын тывышка боттот ажыгалар, оларнын муудезин хандыраар, аңныр тывыкын шын ордалынастаар талаа-биле улуг хемчөөлөр чоруттунуп турар, кийинчалла-даа, аңныр ажылары-чедип дүрүмүн болгаш чогуур хуусаа-гаш ол чамдык кижилерин талзын-Олар үрээр чоруктар ам-даа үргүлчү-башчылаан. Аңныр дүрүмүн үрээр кат-бука улур демиселдин кошок шүтүп турарын айтыс чогуур. Аңныр дүрүмүн үрөөн кижилерин кемчег алабын, оларнын-биле өпте-лип турар таварылгалар кайы хөй.

Тыва облүүккомунуң чанында күрүмөниң аңныр инспекциязы 1959 чылдын дүргүзүндө аңнырнын дүрүмнерин болгаш хуусааларын үрөөнүнүн, хөрүгүлгү азы чөпшөөрлөдиг өлүр аңнарын кайы хаммаан чок өлүргениниң элөөн хөй таварылгаларын илереткен.

Аңныр дүрүмнерин үрөөнүнүн эвөш эвес таварылгалары чамдык кижилерин аңныр билдин чокка аңнай бээриниң харазындан болуп турар. ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң 1959 чылдын май 11-де үндүргөн «Аңныр ажылын чорударып өскөдөр кемчегер дугайында» доктаалында аңныр билдин чокка аңнаар чорукту шыгып хараан турбуже, аңнырнын дүрүмнерин үрээр чорук ам-даа бар.

Аңныр дүрүмнерин болгаш хуусааларын үрээр таварылгаларын

чамдыкта албан-дужаалдыг кижилерин талзындан болдура бээр ховар эвес. Мамаа мындыг чижекти көргүзүп болур. Сут-Хал райүүс-комунуң шагда кылдызынын началь-ныг турган эш Майстренюк бодунуң ажылакчызы Дава биле кады Көжө баазазынча албан ужурунда чорааш, бир кижиге шиткөк бергеш, буруну өлүртүп алган. Тогу рай-үүс-комунуң шагда кылдызынын ажылакчызы эш Передерин дүөлүгү аңнарын өлүрүмүн хуусаазы үш ай эрте бергенде бир буруну Хам-Сыранын аңчыларына өлүртүп алган. Оон соонда эш Передерин аңныр инспекциязынын кандыг-даа чөпшөөрлө чокка элик огул тулуп алгаш, 50 рубльге чижек өртөккө саткан. Тыва облүүккомунуң шитти-риниң суугаар областың девискээ-ринде коданын үш чылдын дүргү-зүндө өлүрүмүн хараан турбуже, аңчыларын область эки-турчы ний-тилектин президиум кезигүнү, Кызылдын пассажирлер АТК-зынын начальныг эш Макаренко 2 кодан-ны өлүргөн. Бистин областа эң ховар аңнарын бирөөн болур чээр-лерин аңнаарын шүт хараан тур-буже, Тес-Хем райүүс-комунуң дар-галынын ораалакчызы болгаш кидээ ажыгалгы инспекциязынын началь-ныг эш Хунданов, Тес-Хем СТС-нин директору эш Жигалов олар «мал-чынар кезир улус бис» деп чыл-дак-биле албан чериниң маанызы-дак чораш 3 чээрениң дүңе сывы-рып тургаш, боолап өлүргенин ол

районуң Ленин аттыг колхозтун кезигүнери илереткен. Аңныр чурумун үрээр чорукта улур демиселге аңнырнын хөй-ничи инспекторларынын, ыш камгалазынын ажылакчыларынын киржилгези сөөлүг үеде элөөн эки-жөө-даа болза, чогуур негелдеге ыракта четпейн турар.

Ыш камгалазынын ажылакчы-лары чер аңнарын болгаш куштарын камгалаар, оларнын чөринге таары-чалыг чогуур байдалдарын тургузар, чурум үрөкчилерин сойгалап илер-диг хүдөөлөгү тургаш-ла, ыш камгалазынын чамдык ажылакчы-лары боттары чурум үрөй бээр та-варылгалар бар. Турган ыш айма-агы черин улуг ажылакчызы эш Кулабертинов аңныр хуусаазы четпезинде бир тооруну өлүргөн, а Сарыг-Септин ыш ажыгалгы че-риниң ажылакчызы эш Греков бир буруну чөпшөөрлө чокка өлүргөн.

Аңныр чурумун каржызы-биле үрээр чорукта улур демиселди күш-тедирер, бурулуз кижилерге чо-гуур харысалганы хүдөөдир хү-дөөлөгү суд, шагда болгаш проку-ратура органнары аңныр чурумун үрөөн херектерин көрүп чамдыкта саздалып турар. Оон хараазы-биле бурулуз чамдык кижилер кемчег адылалынып турар. Эртен чылдын августта эш Майстренюктун аңныр чурумун үрөөн херөөн Сут-Хал рай-онуң улус судучуе (шиткекчи эш Ондар) шитчткен, ыначалла-даа

ул херек ам-даа үе шиттирлеттин-мөк, ол ышкыш Барын-Хемчиңтин улус судунун шиткекчизи эш Чаян-Хөө 1959 чылдын чазынында сымн өлүргөн Ооржак Серезиниң херөөн көөрүн февральга чедир аны-буру чылдаганын-биле сонгаралат-кан. Мындыг чижектер Бин-Хем, Таңды, Току болгаш өскө-даа рай-оннарын суд черлеринде бар. Ха-мааты Дошак Солаан-оолдун аң-ныр дүрүмүнө чөрүштүр сымн өлүргөн херөөн хынаары-биле ма-териалды Бин-Хем районуң проку-рору эш Нархоненкога шилчидип берген, ыначаллажык ул херек элөөн каш айларын дүргүзүндө көрдү-мейн турар.

Райполарың белеткеддер кон-торларынын ажылакчылары аңчылар боттузунга тайылбыр-массалыг ажы-ларын калбартып чорудар, аңныр-нын дүрүмнерин болгаш хуусаала-рын үрээр чорукту болдурус дөш демиселди хүдөөлөгү. Ийдиг тур-буже белеткеддер конторларынын чамдык ажылакчылары бо талаа-зы биле шүүт ажыл чорутпайн турар. Оон түнелениде чамдык аңчылар чо-гуур хуусаа четпезинде тайгаларже үнгөш, хөй кара диннерин болгаш дүгү чедипшөөн өскө-даа аңнарын өлүртүп турар. Ол чорук аңчыга-даа, күрүнеге-даа улуг когаралды болуп турар.

Бо талаа-биле белеткед черлеринин ажылакчылары чогуур хем-чөөн ап, элекке өлүргөн аңнар кем-терин хавырамын орнуңа, шынар чок өлүктү садып ал турар. Мычан-гаш аңныр инспекциязынын чорут-кан хынадаларынын түнелениде бурулуз кижилер эвес, а белеткеддер конторлары хөй рубльге торта-